

Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap

Het meerderjarigenbewind, minderjarige kinderen en art. 1:370 BW

1. Inleiding

In de praktijk kan zich de situatie voordoen dat er een meerderjarigenbewind is ingesteld over de goederen van een ouder. Is er geen ander die het ouderlijk gezag bekleedt, dan is de vraag wie in zo'n geval de vermogensrechtelijke belangen van de minderjarige kinderen van deze ouder behartigt.

Is een ouder onder curatele gesteld, dan speelt deze vraag niet omdat hij ingevolge art. 1:246 BW onbevoegd is het gezag uit te oefenen. Is sprake van mentorschap, dan kan de rechter ingevolge art. 1:453a BW het bepaalde in art. 1:246 BW van overeenkomstige toepassing verklaren. Ook zij wier geestesvermogens zodanig zijn gestoord, dat zij in de onmogelijkheid verkeren het gezag uit te oefenen zijn hiertoe ingevolge art. 1:246 BW onbevoegd, tenzij deze stoornis van tijdelijke aard is. Is er in bovengenoemde gevallen geen andere ouder met gezag, dan zal de rechtbank op grond van art. 1:253q lid 3 BW een voogd te benoemen.

Is sprake van een meerderjarigenbewind en is er geen situatie als bedoeld in art. 1:246 BW, dan bepaalt de wet niets over het ouderlijk gezag. Omdat het meerderjarigenbewind geen invloed heeft op het ouderlijk gezag, betekent dit mijns inziens dat de ouder dan het bewind blijft voeren over het vermogen van zijn minderjarige kinderen (art. 1:245 lid 4 BW). Deze situatie kan onwenselijk zijn, bijvoorbeeld als de kinderen een erfenis hebben gekregen en de ouder niet goed in staat is de erfdelen te beschrijven en te beheren.

In art 1:370 BW wordt de kantonrechter in het kader van zijn rol als toezichthouder bij het bewind over het vermogen van minderjarigen de mogelijkheid geboden in plaats van de ouder(s) of voogd(en) een bewindvoerder te benoemen. In deze bijdrage ga ik met name in op de vraag in hoeverre art. 1 :370 BW voor bovenbedoelde situatie een oplossing biedt.

2. Meerderjarigenbewind en het bewind over de goederen van een minderjarige

Ter verduidelijking van de situatie die in deze bijdrage centraal staat schets ik twee uit de rechtspraktijk gegrepen gevallen:

1. Een vader is overleden, met achterlating van twee minderjarige kinderen. Er is geen testament waardoor de kinderen op grond van het versterferfrecht de erfgenamen zijn. De moeder van de kinderen (ex-partner van de vader) heeft het ouderlijk gezag, maar over haar goederen is een meerderjarigenbewind ingesteld als bedoeld in titel 1.19 BW. Wie vertegenwoordigt nu de minderjarige kinderen bij de keuze om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden of te verwerpen en/of bij de afwikkeling van de nalatenschap?
2. Het vermogen van een moeder van twee minderjarige kinderen is onder bewind gesteld in de zin van titel 1.19 BW. De bewindvoerder verzoekt de gemeente namens de moeder om een bijstandsuitkering. Omdat de kinderen ieder € 10.000 van hun vader hebben geërfd is de gemeente van mening dat eerst dit vermogen opgemaakt moet worden alvorens de moeder aanspraak kan maken op bijstand. Het geld van de kinderen staat echter op een BEM-rekening.¹ De bewindvoerder van de moeder, die overigens van mening is dat het geld van de kinderen bedoeld is voor toekomstige studie en niet voor levensonderhoud,

1. Een BEM-rekening is een geblokkeerde rekening waarover de ouder allen kan beschikken met machtiging van de kantonrechter. Waar de afkorting BEM voorstaat is niet geheel duidelijk. Men spreekt wel van Beheer Eigen vermogen Minderjarigen.

verzoekt – daartoe aangespoord door de gemeente – de kantonrechter om de BEM-clausule op te heffen, zodat het geld kan worden aangewend voor levensonderhoud. Is de bewindvoerder bevoegd een dergelijk verzoek te doen?

3. Bewindvoerder van het meerderjarigenbewind is niet bevoegd

Het moge duidelijk zijn dat de bewindvoerder van het meerderjarigenbewind niet bevoegd is het bewind over het vermogen van de minderjarige kinderen te voeren. Het meerderjarigenbewind is immers slechts ingesteld over een of meer goederen van de ouder (art. 1:431 lid 1 BW) en niet over de goederen van haar kinderen. Niet de bewindvoerder, maar de moeder zelf is in beginsel dus bevoegd haar kinderen te vertegenwoordigen. Dat is geen probleem als de mentale gesteldheid van de moeder niet aan de vertegenwoordiging in de weg staat. Gedacht kan worden aan de situatie waarin het bewind is ingesteld omdat de moeder te kampen heeft met problematische schulden. Zo lang de moeder bevoegd is tot het uitoefenen van ouderlijk gezag, kan zij haar kinderen in burgerlijke handelingen vertegenwoordigen en het bewind voeren over hun vermogen.

Het is gezien het voorgaande opvallend dat de rechtbank Noord-Holland in de hiervoor in paragraaf 2 sub 2 geschetste situatie de bewindvoerder bevoegd achtte tot het indienen van een verzoek tot opheffing van de BEM-rekening, ‘omdat de bewindvoerder ingevolge art. 1:441 lid 1 BW de rechthebbende bij de vervulling van zijn taak in en buiten rechte vertegenwoordigt.’² De rechtbank suggereert hiermee ten onrechte dat de goederen van de minderjarige kinderen onder het onder bewind gestelde vermogen van de moeder vallen.

4. De bewindvoerder van art. 1:370 BW

Zijn de goederen van een ouder onder bewind gesteld omdat hij wegens zijn lichamelijke en/of geestelijke toestand niet ten volle in staat is zijn vermogensrechtelijke belangen behoorlijk waar te nemen, dan kan dit gezien het bepaalde in art. 1:246 BW dus een indicatie zijn dat hij niet bevoegd is tot gezag. Van onbevoegdheid tot gezag hoeft uiteraard niet per se sprake te zijn. Het is niet uitgesloten dat de ouder al dan niet met ondersteuning uit zijn omgeving, wel het ouderlijk gezag kan behouden, maar dat het beter is dat hij niet zelf het bewind voert over het vermogen van de kinderen en de vertegenwoordiging op vermogensrechtelijk vlak aan een ander overlaat. Men denke bijvoorbeeld aan de situatie dat de ouder tijdelijk niet tot gezag in staat is, omdat hij vanwege een ongeval in een coma ver-

keert of een operatie moet ondergaan. Het kan ook zijn dat de kinderen een erfenis ontvangen en de ouder namens de kinderen beslissingen moet nemen waarvan hij vanwege zijn persoonlijke situatie de gevolgen niet goed kan overzien. Een oplossing zou kunnen zijn dat de ouder iemand machtigt om zijn kinderen te vertegenwoordigen. De ouder behoudt dan uiteraard zelf de verantwoordelijkheid voor het bewind.

Is de ouder niet goed in staat een machtiging te geven, dan biedt de wet mijns inziens een oplossing in art. 1:370 BW.³ Deze bepaling is op grond van art. 1:253k BW zowel van toepassing op het bewind van voogden als op dat van ouders. Ingevolge het eerste lid van art. 1:370 BW kan de kantonrechter op verzoek van de ouder of de voogd, dan wel ambtshalve, het vermogen van de minderjarige of een deel daarvan, met inbegrip van de vruchten, voor de duur van diens minderjarigheid onder bewind stellen, indien hij dit in het belang van de minderjarige nodig oordeelt.⁴ De bewindstaak van de ouder wordt dan overgeheveld naar de door de kantonrechter benoemde bewindvoerder. Deze is onderhevig aan de bepalingen van het voogdijbewind (art. 1:370 lid 3 BW). Hij dient aan de voogd of ouder ten overstaan van de kantonrechter zowel periodiek als aan het einde van het bewind rekening en verantwoording af te leggen (art. 1:370 lid 6 BW).⁵ De kantonrechter kan op verzoek van ouder of voogd of ambtshalve het bewind weer opheffen of de bewindvoerder ontslaan en door een ander vervangen (art. 1:370 lid 9 BW). Art. 1:370 BW geeft geen duidelijke taakomschrijving voor de bewindvoerder. Zijn taak valt mijns inziens af te leiden uit de regeling van het bewind van de voogd in paragraaf 10 van afdeling 1.14.6 BW. Dat betekent dat de bewindvoerder in hoofdzaak het vermogen van de minderjarige beheert en dat hij

2. Rb. Noord-Holland 24 juni 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:6880.

3. Zie ook mijn commentaar in de Groen Serie, Wolters Kluwer, art. 1:370 BW, aant. 1, voor het laatst bijgewerkt op 15 juli 2021.

4. In geval van gezamenlijke uitoefening van de voogdij of het ouderlijk gezag zal de kantonrechter het verzoek alleen toewijzen indien het door beide voogden of ouders gezamenlijk wordt gedaan (art. 1:370 lid 1 slot BW).

5. Rekening en verantwoording aan het einde van het bewind geschiedt (uiteraard) ook aan de meerderjarig geworden of, als de minderjarige is overleden, aan zijn erfgenamen.

hem vertegenwoordigt ter zake van handelingen die zijn vermogen betreffen, zowel in als buiten rechte.⁶ Het komt erop neer dat de bewindvoerder de minderjarige in ieder geval – met in acht-neming van de voor de voogd voorgeschreven formaliteiten – kan vertegenwoordigen in de situaties als hiervoor geschetst in paragraaf 2. De mogelijkheid van de kantonrechter om in de plaats van ouders en/of voogden een bewindvoerder te benoemen bestaat sinds 1 oktober 1964.⁷ De minister wilde onder andere een oplossing bieden voor een dilemma dat al bij de benoeming van een voogd kan bestaan:

“Moet de uit pedagogisch oogpunt aangewezen persoon tot voogd worden benoemd, hoezeer deze blijkbaar weinig geschikt is voor het beheer over een omvangrijk of ingewikkeld vermogen, of moet met voorbijgang van die persoon een voor beheerszaken deskundiger persoon met de zorg voor de opvoeding van het kind worden belast, al staat deze daar vreemd tegenover?”⁸

Het dilemma waar de minister op doelde kan spelen bij de aanvang van de voogdij, maar ook gedurende de voogdij. De minister:

“weliswaar schiet de voogd wat het vermogensbeheer betreft in onaanvaardbare mate te kort, doordat hij zijn beheerscapaciteiten te goeder trouw overschat en niet genegen is zich van deskundige hulp te voorzien, maar in pedagogisch opzicht zou het tegen het belang van de minderjarige zijn, hem de zorg voor de persoon van het kind te ontnemen.”⁹

De minister constateerde dat dit dilemma zich in een nog sterkere mate bij ouders kan voordoen. Overigens merkte de minister op dat de maatregel leidt tot een verdeling van de verantwoordelijkheid voor de belangen van het kind (en de curandus), welke in het algemeen ongewenst en bezwaarlijk is. De maatregel komt daarom slechts in aanmerking wanneer hij door het belang van het kind (of de curandus) geboden wordt. Dat de minister de benoeming van een bewindvoerder niet aandroeg als oplossing voor het geval dat de goederen van een ouder onder een meerderjarigenbewind worden gesteld spreekt voor zich. Bij de invoering van art. 1:370 BW bestond het meerderjarigenbewind immers nog niet.

5. Onbekend dus onbemind?

De mogelijkheid een meerderjarigenbewindvoerder tevens tot bewindvoerder als bedoeld in art. 1:370 BW te benoemen, lijkt door de kantonrechter als toezichthouder op vermogensbeheer bij meerderjarigen én minderjarigen nog niet ontdekt. Een kort onderzoek in www.rechtspraak.nl naar uitspraken waarin art. 1:370 BW wordt toe-

gepast levert slechts drie treffers op. In twee uitspraken wordt verzocht om de benoeming van deze bewindvoerder, maar was geen sprake van meerderjarigenbewind over de goederen van de betreffende ouder(s).¹⁰ In het derde geval waarin art. 1:370 BW een rol speelt gebruikt de kantonrechter art. 1:370 lid 9 BW om ambtshalve een testamentair bewindvoerder als bedoeld in art. 1:253i lid 4 sub c BW te ontslaan.¹¹

6. Tips voor de praktijk van de kantonrechter

De kantonrechter die het meerderjarigenbewind instelt over de goederen van een ouder die zelfstandig het gezag heeft, kan zo nodig tegelijkertijd op grond van art. 1:370 BW ambtshalve een bewindvoerder benoemen die het bewind over de goederen van de minderjarige voert op de voet van de regels van het voogdijbewind. Het spreekt voor zich dat terughoudendheid hierbij is geboden, omdat art. 1:370 BW de gezagsbevoegdheden van de ouder beperkt. De kantonrechter kan overwegen het bewind alleen toepasselijk te laten zijn op het vermogen waarvoor vertegenwoordiging is gewenst (bijvoorbeeld een erfrechtelijke verkrijging). Het bewind mag ook niet langer duren dan nodig.

Het LOVCK(&T)¹² zou kunnen overwegen voor onderhavige situatie een richtlijn in het leven te roepen. Deze zou kunnen luiden dat als een bewind wordt ingesteld over de goederen van een persoon die het gezag heeft (en behoudt) over minderjarige kinderen, de kantonrechter beoordeelt of het in het belang van deze kinderen nodig is dat hij (ambtshalve) een bewindvoerder benoemt als bedoeld in art. 1:370 BW. Deze bewindvoerder kan uiteraard desgewenst dezelfde persoon zijn als de meerderjarigenbewindvoerder.

6. Dit komt overeen met de taak van de bewindvoerder in titel 1.19 BW, zie art. 1:438 lid 1 en 1:441 lid 1 BW.
7. Wet van 11 mei 1964, *Stb.* 1964, 138.
8. Kamerstukken II 1959, 5520, nr. 3 (MvT), p. 7.
9. Kamerstukken II 1959, 5520, nr. 3 (MvT), p. 7.
10. Zie Rb Middelburg 5 augustus 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BP2266 en Rb. Midden-Nederland 24 april 2015, RBMNE:2015:3507, zie hierover ook J.H.M. ter Haar, W.D. Kolkman, W.M. Schrama en L.C.A. Verstapen, *Toezicht op het bewind van ouders en van voogden over het Vermogen van minderjarigen*, onderzoek in opdracht van het WODC, BJU 2017, Deel I, §2.4.6.2.
11. Rb. Gelderland 30 september 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:5255.
12. Deze afkorting staat voor Landelijk overleg vakinhoud civiel kanton en toezicht.

Het zou de praktijk ten goede komen als bij het verzoek om instelling van het meerderjarigenbewind tevens informatie wordt aangedragen op grond waarvan de kantonrechter kan beslissen of (ambtshalve) benoeming van een bewindvoerder als bedoeld in art. 1:370 BW nodig is. Zo is handig dat bij het verzoek wordt aangegeven waaruit het vermogen van de minderjarige kinderen bestaat en of het volgens de verzoeker nodig is dat een ander dan de betreffende ouder na instelling van het bewind het bewind over het vermogen van de kinderen zal voeren en of de beoogde bewindvoerder hiervoor de aangewezen persoon is. Is het de ouder zelf die het meerderjarigenbewind verzoekt, dan kan hij ook zelf om de benoeming van een bewindvoerder als bedoeld in art. 1:370 BW verzoeken.

De meerderjarigenbewindvoerder die tevens tot bewindvoerder wordt benoemd als bedoeld in art. 1:370 BW heeft te maken met twee vermogens en twee verschillende regimes van toezicht op zijn beheer. Enerzijds is dit gecompliceerd. Anderzijds is het juist gewenst dat de bewindvoerder de vermogens van de verschillende rechthebbenden gescheiden houdt en dat hij zich realiseert dat hij bij het voeren van het bewind over de goederen van de minderjarige met andere belangen van doen heeft dan met die van zijn/haar ouder.

7. Tot slot

Op 22 maart 2022 verscheen een Kamerbrief van de minister voor Rechtsbescherming inzake het personen- en familierecht. Daarin werd ook gesproken over het door de vorige minister in het vooruitzicht gestelde wetsvoorstel ter verbetering van effectiviteit van de bescherming van het vermogen van de minderjarige.¹³ Blijkens de brief heeft het ministerie in dit kader gesproken met het LOVCK(&T) over de situatie die in deze bijdrage centraal staat. Volgens de minister acht het LOVCK(&T) het wenselijk dat het vermogen van een kind ook onder het bewind komt bij de bewindvoerder van de ouders, indien deze onder

beschermingsbewind komt te staan. De minister deelt met het LOVCK(&T) 'dat een regeling op dit punt het systeem sluitend maakt'.

In deze bijdrage geef ik de kantonrechter de suggestie de mogelijkheden van art. 1:370 BW te beproeven. De minister kan zich ondertussen richten op hetgeen voor de effectiviteit van de bescherming van het vermogen van minderjarige urgent is: wetgeving die leidt tot betere waarborgen van zijn vermogensrechtelijk belangen.¹⁴ Ik denk daarbij met name aan een wettelijk toezicht op de beschrijving van erfrechtelijke verkrijgingen van minderjarigen, een verlenging van de vervaltermijn van art. 4:85 BW (termijn waarbinnen een kind aanspraak kan maken op zijn legitieme portie) tot enige tijd na de meerderjarigheid en een bepaling die een verplichte rechterlijke machtiging voorschrijft in alle gevallen waarin ouders gelden van hun minderjarige kinderen willen aanspreken voor levensonderhoud, omdat zij daartoe door de gemeente in het kader van een verzoek om bijstand worden gedwongen.¹⁵

Mr. J.H.M. Ter Haar*

13. *Kamerstukken II* 2021-2022, 33 836, nr. 66, p. 10 en 11.

14. Zie voor de navolgende en andere suggesties voor wetswijziging het WODC-rapport *Toezicht op het bewind van ouders en voogden over het vermogen van minderjarigen*, BJU 2017, p. 307-313.

15. Volgens beleid van gemeenten, gesteund door vaste rechtspraak van de Centrale raad van beroep, kunnen ouders geen aanspraak maken op een bijstandsuitkering voordat zij het vrij beschikbare vermogen van hun minderjarige kinderen voor hun levensonderhoud hebben aangesproken.

* Universitair docent notarieel recht aan de Rijksuniversiteit Groningen.
(J.H.M.ter.Haar@rug.nl)